

Goteborgs-Posten, 25 okt, 2019

Mattias Hagberg

Recension: "Räven" – Dubravka Ugresic

Litteraturrecension! "Räven" går den kroatiska författaren Dubravka Ugresic i närkamp med litteraturens stora och små frågor. Mattias Hagberg läser en listig och övertygande roman.

Medan jag läser Dubravka Ugresics roman "Räven" är det svårt att inte tänka på debatten om litteraturens roll som årets Nobelpris startat. Inte främst för att kriget i det forna Jugoslaven finns med som en fond och för att såväl massakern i Srebrenica som Peter Handke flimrar förbi, utan för att detta är ett stycke litteratur som oavbrutet kretsar kring frågor om förhållandet mellan sanning och fiktion, liv och verk, sken och autenticitet. Dubravka Ugresic vrider och vänder på problematiken, reflekterar och ger liv och gestalt.

Genomgående använder hon räven som en bild av författaren. Gång på gång återvänder hon till ett citat av Boris Pilnjak: "Räven förkroppsligar listen och förräderiet. Om rävens ande flyttar in i en människa blir den människans avkomma fördömd. Räven är författarens totem."

Det är en träffande och underhållande liknelse. Men är den sann? Bär den överhuvudtaget på något av värde?

I Dubravka Ugresics skickliga händer förvandlas denna enkla bild till något stort och intressant.

"Räven" är en motsägelsefull text som pendlar mellan det rent skönlitterära (om det nu finns något sådant) och det essäistiska. På ytan faller den isär i sex klart urskiljbara delar, som var och en kan stå för sig själv, men som tillsammans bildar en sammanhållen enhet.

Dubravka Ugresic rör sig som en detektiv genom världslitteraturen, upptäcker och avtäcker udda samband.

Essäerna uppehåller sig uteslutande kring marginella personer i litteraturhistorien. Här finns bortglömda författare, trogna fruar som möjliggjort stora karriärer och älskarinnor som blivit fiktiva figurer. Dubravka Ugresic rör sig som en detektiv genom världslitteraturen, upptäcker och avtäcker udda samband. Hon ser kopplingar som alla på ett eller annat sätt osäkrar föreställningen om författaren som en monolit. Gång på gång upprepar Dubravka Ugresic en och samma fråga: Hur blir berättelser egentligen till?

Något entydigt svar erbjuder hon självfallet inte, då hade boken varit en banal partsinlaga, men hon håller frågan levande genom hela texten och belyser den oavbrutet från nya och oväntade håll.

LÄS MER: [Dubravka Ugresic skriver fram exilens drag](#)

”Räven” är en ovanligt begåvad gestaltning av litteraturens stora och små frågor. Framför allt lyckas Dubravka Ugresic säga en hel del intressant om författarrollen och om hur litteratur alltid blir till i receptionen, alltså i mötet med världen. Det vill säga: Litteratur befinner sig alltid i ett intrikat spänningsförhållande med sin omgivning. Något sådant som fri litteratur existerar inte. Men det hindrar inte att litteraturen, eller rättare sagt författaren, kan vara listig – likt en räv – och förskjuta bilden av verkligheten.

Särskilt lyckad är den här romanen i de skönlitterära delarna, som bär tydliga spår av Dubravka Ugresics eget liv, och som i många stycken påminner om Rachel Cusks uppmärksammade trilogi om författaren Faye. Precis som hos Rachel Cusk möter vi här en medelålders författare som oavbrutet rör sig mellan olika litterära arrangemang på den europeiska kontinenten, och som ständigt befinner sig i samtal med människor hon möter. Det Dubravka Ugresic lyft i essäerna får här gestalt. Kanske framför allt den intrikata frågan om vilken betydelse författarens liv och

personlighet har för synen på verket. Klarar litteraturen verkligen av att stå fri från en intagande personlighet med en intresseväckande biografi?

Ja, säg det.

På något ställe skriver Dubravka Ugresic att konstens uppgift är ”försvåring”, inte förenkling. Hennes egen roman är ett utmärkt exempel på att hon har rätt. När ”Räven” är som bäst låter hon det till synes enkla – som att det går att skilja på verk och person – bli geggigt och svårt.

[Mattias Hagberg](#)